

Bài 7:

CÔNG DÂN VỚI CÁC QUYỀN
DÂN CHỦ (3 Tiết)

NỘI DUNG BÀI HỌC

1. Quyền bầu cử và ứng cử vào các cơ quan đại biểu của công dân
2. Quyền tham gia quản lí Nhà nước và xã hội
3. Quyền khiếu nại, tố cáo của công dân
4. Trách nhiệm của Nhà nước và công dân trong việc thực hiện các quyền dân chủ của công dân

Dân chủ trực tiếp, dân chủ gián tiếp là gì? Cho ví dụ?

Dân chủ trực tiếp là hình thức dân chủ với những quy chế, thiết chế để nhân dân thảo luận, biểu quyết tham gia trực tiếp quyết định công việc của cộng đồng, nhà nước.

Ví dụ: Trực tiếp bầu trưởng thôn, bỏ phiếu bầu đại biểu quốc hội

Dân chủ gián tiếp là hình thức dân chủ với những quy chế, thiết chế để nhân dân bầu ra những người đại diện mình, quyết định các công việc chung của cộng đồng, nhà nước

Ví dụ: Đại biểu quốc hội thay mặt nhân dân tham gia xây dựng các đạo luật để quản lí xã hội

Tình huống

Để xây dựng đường xá trong thôn, trưởng thôn đã triệu tập một cuộc họp tất cả mọi người từ 18 tuổi trở lên để bàn việc đóng góp kinh phí, thuê thiết kế và xây dựng công trình. Qua thảo luận mọi người đã đi tới quyết định chung về vấn đề trên và giao cho một nhóm người chịu trách nhiệm thực hiện. Một công dân A cho rằng việc giao cho một nhóm người như vậy là việc làm không dân chủ. Tuy nhiên, công dân A lại không đưa ra được phương án nào để thực hiện công việc một cách hiệu quả.

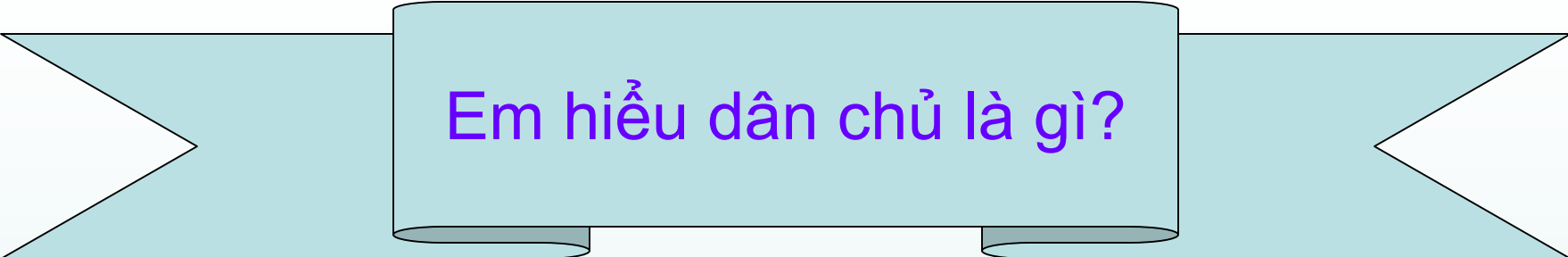
?. Việc xin ý kiến trên của trưởng thôn có phải là việc làm dân chủ không. Theo em, nếu việc làm đó là dân chủ thì đó là dân chủ trực tiếp hay gián tiếp

1. Quyền bầu cử và ứng cử vào các cơ quan đại biểu của nhân dân

a. Khái niệm

Quyền bầu cử và quyền ứng cử là quyền dân chủ cơ bản của công dân trong lĩnh vực chính trị, thông qua đó, nhân dân thực thi hình thức dân chủ gián tiếp ở từng địa phương và trong phạm vi cả nước

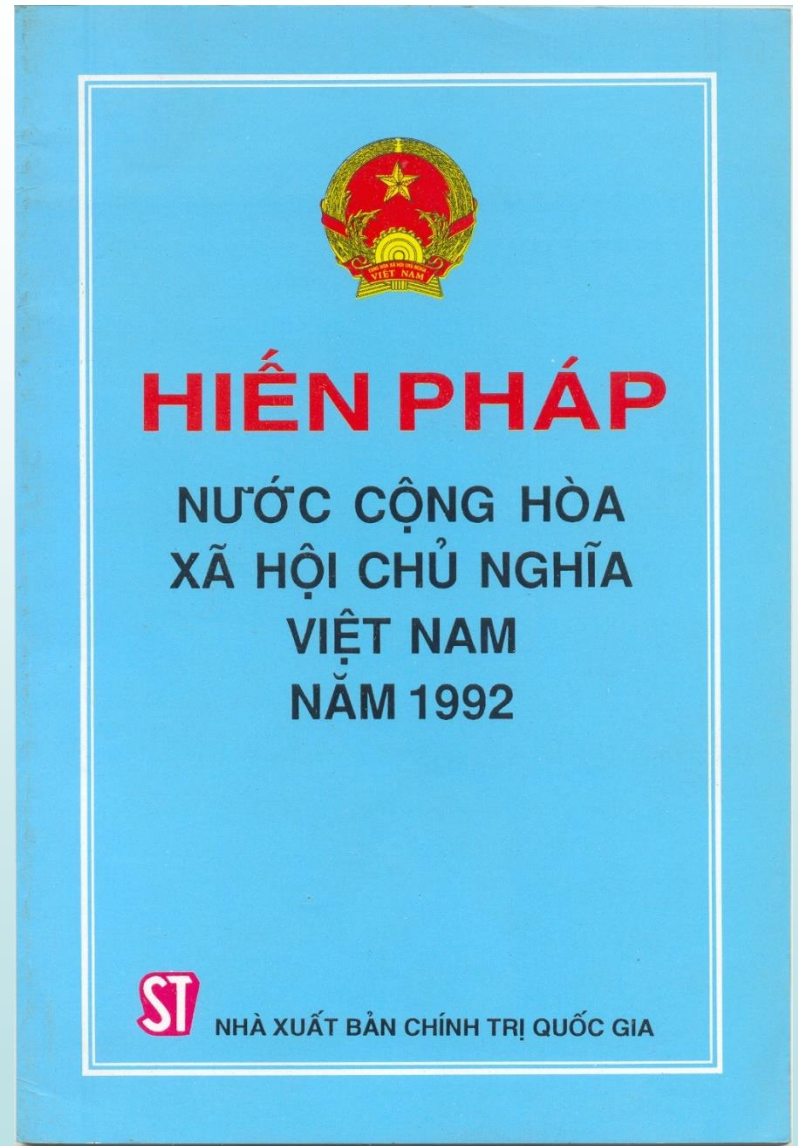

Em hiểu dân chủ là gì?

Dân chủ là quyền lực thuộc về nhân dân, là quyền làm chủ của nhân dân trong mọi lĩnh vực đời sống xã hội của đất nước.

Điều 6 Hiến pháp 1992 quy định: “ Nhân dân sử dụng quyền lực nhà nước thông qua Quốc hội và Hội đồng nhân dân là những cơ quan đại diện cho ý chí và nguyện vọng của nhân dân, do nhân dân bầu ra và chịu trách nhiệm trước nhân dân

Hình thức dân chủ gián tiếp

b. Nội dung quyền bầu cử và ứng cử vào các cơ quan đại biểu của nhân dân

Nhóm 1: Câu 1: Hiến pháp quy định người có quyền bầu cử và ứng cử là người như thế nào?

Câu 2: Luật bầu cử quy định những trường hợp nào không được thực hiện quyền bầu cử và ứng cử. Vì sao lại quy định như vậy

Nhóm 2: Câu1: Nguyên tắc bầu cử được quy định như thế nào?

Câu 2: Quyền ứng cử của công dân được thực hiện như thế nào?

Nhóm 3: Phân tích mối quan hệ giữa đại biểu Quốc hội, đại biểu Hội đồng nhân dân (người đại diện) với nhân dân.

* Người có quyền bầu cử và ứng cử vào cơ quan đại biểu của nhân dân.

- Hiến pháp quy định, công dân Việt Nam đủ 18 tuổi trở lên có quyền bầu cử và đủ 21 tuổi trở lên có quyền ứng cử vào Quốc hội, Hội đồng nhân dân.

Công dân Việt Nam từ 18 tuổi
trở lên đều có quyền bầu cử

Bình đẳng

- Luật bầu cử quy định hạn chế quyền bầu cử và ứng cử, của một số trường hợp vì: Họ bị hạn chế quyền công dân trong thời gian nhất định. Vì ý thức pháp luật kém . Nếu để họ thực hiện quyền bầu cử và ứng cử thì có thể xảy ra những hậu quả xấu cho xã hội.

* Cách thực hiện quyền bầu cử và ứng cử của nhân dân.

-Quyền bầu cử và ứng cử của công dân được thực hiện theo nguyên tắc: Phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín.

- Quyền ứng cử được thực hiện bằng hai con đường: tự ứng cử và được giới thiệu ứng cử.

** Cách thức nhân dân thực hiện quyền lực nhà nước thông qua các đại biểu và cơ quan quyền lực nhà nước – cơ quan đại biểu của nhân dân (giảm tải)*

- Cách thức thực hiện thông qua đại biểu và cơ quan quyền lực nhà nước.

- Hiến pháp quy định mối quan hệ nhân dân với người đại diện:
 - + Đại biểu nhân dân liên hệ chặt chẽ với cử tri.
 - + Đại biểu nhân dân chịu trách nhiệm trước nhân dân và chịu giám sát của cử tri – có trách nhiệm trả lời theo yêu cầu của cử tri, báo cáo tình hình hoạt động cho cử tri.

Đoàn chuyên gia của Trung Quốc về tiếp xúc cử tri và vận động bầu cử tại tỉnh Quảng Nam - Đà Nẵng.

- Người có quyền bầu cử và ứng cử vào cơ quan đại biểu của nhân dân
- Cách thực hiện quyền bầu cử và ứng cử của công dân
- Cách thức nhân dân thực hiện quyền lực nhà nước thông qua các đại biểu và cơ quan quyền lực nhà nước. Cơ quan đại biểu của nhân dân

c. Ý nghĩa của quyền bầu cử và ứng cử của công dân

- Là cơ sở pháp lí – chính trị quan trọng để hình thành cơ quan quản lí Nhà nước
- Để nhân dân thực hiện ý chí và nguyện vọng của mình .

c. Ý nghĩa của quyền bầu cử và ứng cử của công dân

- Thể hiện bản chất dân chủ, tiến bộ của Nhà nước ta.
- Thể hiện sự bình đẳng của công dân trong đời sống chính trị; bảo đảm thực hiện quyền con người, quyền công dân trên thực tế.

BÀI TẬP CÙNG CỘ

Câu 1: Để xây dựng đường xá trong thôn, trưởng thôn đã triệu tập một cuộc họp tất cả mọi người từ 18 tuổi trở lên để bàn việc đóng góp kinh phí, thuê thiết kế và xây dựng công trình. Qua thảo luận mọi người đã đi tới quyết định chung về vấn đề trên và giao cho một nhóm người chịu trách nhiệm thực hiện. Một công dân A cho rằng việc giao cho một nhóm người như vậy là việc làm không dân chủ. Tuy nhiên, công dân A lại không đưa ra được phương án nào để thực hiện công việc một cách hiệu quả.

?. Việc xin ý kiến trên của trưởng thôn có phải là việc làm dân chủ không. Theo em, nếu việc làm đó là dân chủ thì đó là dân chủ trực tiếp hay gián tiếp

Câu 2: Hành vi nào sau đây là đúng

Hành vi nào sau đây là đúng	Đúng	Sai
Năm nay – 2007, Hà đủ 18 tuổi, em tự hào có quyền tham gia bầu cử Hội đồng nhân dân các cấp	☒	☐
Có thể thay mặt người khác đi bầu cử	☐	☒
Vì bận học nên An nhờ bố đi bỏ phiếu bầu cử hộ cho mình	☐	☒
Nghiên cứu sơ yếu lí lịch, lực chọn người có đức có tài để bầu cử	☒	☐

2. Quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

a. Khái niệm về quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội.

- Là quyền của công dân tham gia *thảo luận* vào các công việc chung của đất nước *trên tất cả các lĩnh vực đời sống xã hội*, *trong phạm vi cả nước và trong từng địa phương*
- - Quyền *kiến nghị* với các cơ quan nhà nước về xây dựng bộ máy nhà nước

Mời các em xem một số hình ảnh

b. Nội dung cơ bản của quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

Nhóm 1

- Tiến hành thảo luận nhóm

Nhóm 2

Nhóm 3

b. Nội dung cơ bản của quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

- **Nhóm 1:** Nhân dân thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội trên phạm vi cả nước như thế nào? Lấy ví dụ minh họa.

b. Nội dung cơ bản của quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

- **Nhóm 2:** Nêu nội dung ví dụ về quyền làm chủ trực tiếp của nhân dân trên phạm vi cơ sở.

b. Nội dung cơ bản của quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

- **Nhóm 3:** Thảo luận 2 tình huống sau:

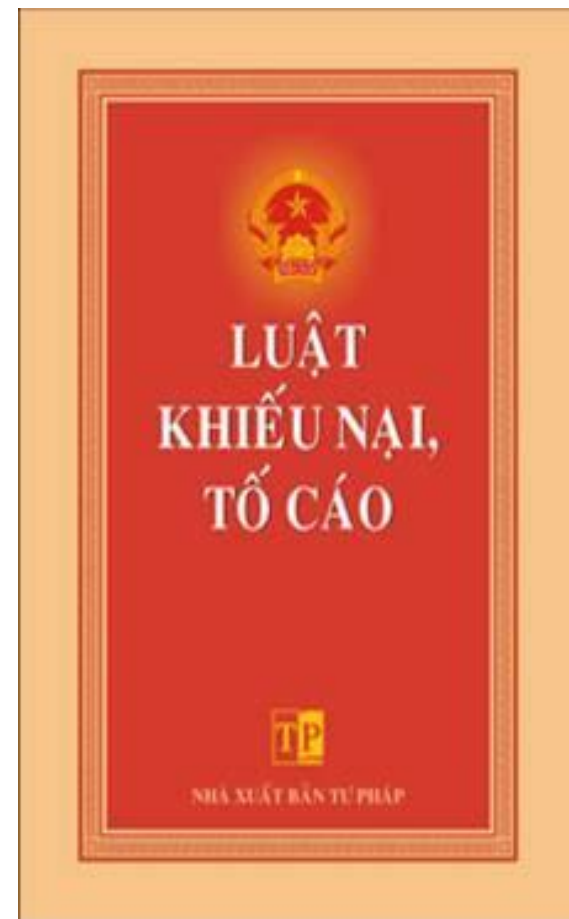
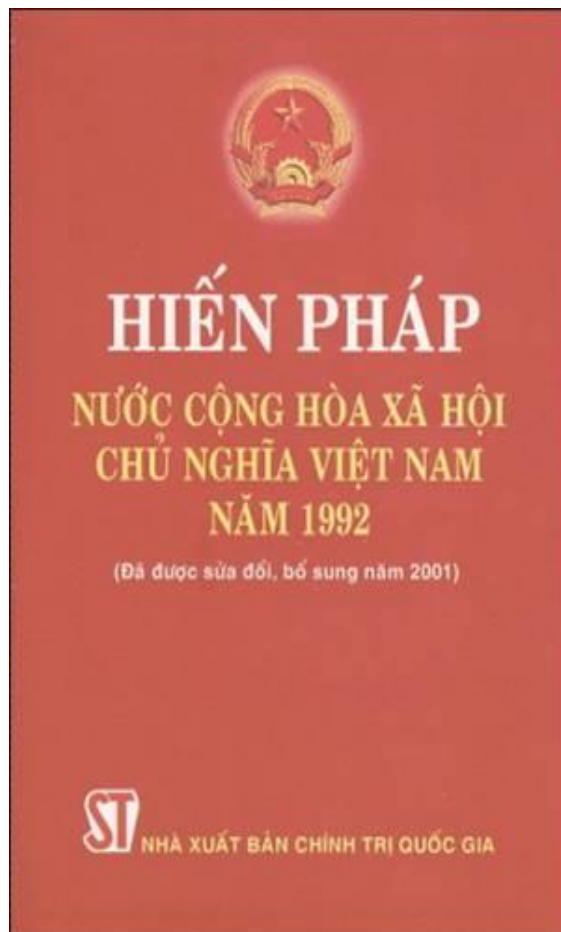
- *Tình huống 1*: Trong cuộc họp thôn về chủ trương huy động nhân dân đóng góp tiền cho quỹ khuyến học
- Ông A: Con em đi học thì đã có bố mẹ lo, việc gì phải cần đến dân lo
- Ông B: Góp thì góp, cán bộ cứ quyết có dân lo.
- Ông C: Thắc mắc, đòi đi kiện cán bộ làm sai nguyên tắc

- *Tình huống 2*: cả lớp đang bàn về việc trồng cây xanh kỉ niệm ngày ra trường của hs lớp 12.
 - Bạn A: Ngồi nói chuyện riêng
 - Bạn B: tranh thủ làm chuyện riêng
 - Bạn C: phản đối cho là việc không quan tâm, mất thời gian
-
- Qua 2 tình huống trên hãy rút ra trách nhiệm bản thân đối với quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội ?

b. Nội dung cơ bản của quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

- ở phạm vi cả nước
- + tham gia thảo luận đóng góp ý kiến xây dựng các văn bản pháp luật
- Vd: góp ý kiến xây dựng Hiến pháp. Luật Đất đai, luật hôn nhân và gia đình, bộ luật hình sự...

Một số sách luật

b. Nội dung cơ bản của quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

- + thảo luận và biểu quyết các vấn đề trọng đại khi nhà nước tổ chức trưng cầu dân ý

b. Nội dung cơ bản của quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

- - ở phạm vi cơ sở
- Trực tiếp thực hiện theo cơ chế “ Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra”

b. Nội dung cơ bản của quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

- *Dân biết*: những việc được thông báo để dân biết và thực hiện
- vd: chính sách dân số kế hoạch hóa gia đình
- Từ ngày 15-12-2007 tất cả mọi người đi xe máy, mô tô khi tham gia giao thông phải đội mũ bảo hiểm.

b. Nội dung cơ bản của quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

- *Dân bàn*: Những việc dân bàn và quyết định trực tiếp bằng biểu quyết tại các hội nghị toàn thể nhân dân
- Vd: xây dựng trường học, xây dựng hương ước của làng, xã

b. Nội dung cơ bản của quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

- *Dân làm*: Những việc nhân dân được thảo luận tham gia ý kiến trước khi chính quyền xã, phường quyết định
- Vd: tái định cư, kế hoạch sử dụng đất ở địa phương, giải quyết mặt bằng, ...

b. Nội dung cơ bản của quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội

- *Dân kiểm tra:* những việc nhân dân ở xã, phường kiểm tra
- Vd: tài chính của địa phương, giải quyết khiếu nại tố cáo, chống tham ô tham nhũng, hà hiếp nhân dân....

c. Ý nghĩa của quyền tham gia quản lý Nhà nước và xã hội

- - Là cơ sở pháp lý quan trọng để nhân dân tham gia vào hoạt động của bộ máy nhà nước.

c. Ý nghĩa của quyền tham gia quản lý Nhà nước và xã hội

- - Động viên phát huy sức mạnh của toàn dân toàn xã hội

c. Ý nghĩa của quyền tham gia quản lý Nhà nước và xã hội

- - Công dân tham gia tích cực vào lĩnh vực quản lý nhà nước và xã hội, góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội, làm cho đất nước ngày càng phát triển.

3. Quyền khiếu nại, tố cáo của công dân

- **Điều 74 Hiến pháp quy định:**

“Công dân có quyền khiếu nại, tố cáo với cơ quan Nhà nước có thẩm quyền về những việc làm sai trái pháp luật của cơ quan Nhà nước, tổ chức kinh tế, tổ chức xã hội, đơn vị vũ trang nhân dân, hoặc bất cứ cá nhân nào thuộc các cơ quan, tổ chức, đơn vị đó. Việc khiếu nại, tố cáo phải được cơ quan Nhà nước xem xét và giải quyết trong thời hạn pháp luật quy định”.

a. Khái niệm quyền khiếu nại, tố cáo của công dân.

Thế nào là
quyền khiếu
nại, tố cáo
của công
dân?

Quyền khiếu nại, tố cáo là:

- Quyền dân chủ cơ bản của công dân được quy định trong Hiến pháp
- Công cụ để nhân dân thực hiện dân chủ trực tiếp
- Bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của cá nhân, tổ chức bị hành vi trái pháp luật xâm hại

Quyền khiếu nại:

Là quyền công dân, cơ quan, tổ chức được
..... **đề nghị** quan , tổ chức, cá nhân
có thẩm quyền xem xét lại
quyết định hành chính, hành vi hành chính
khi có căn cứ cho rằng quyết định hoặc
hành vi đó là.. **trái pháp luật** , xâm
phạm quyền, lợi ích hợp pháp của mình.

Tình huống:

Ông A gửi đơn khiếu nại tới ông hiệu trưởng trường trung học X về việc ông hiệu trưởng đã từ chối nhận con của ông A vào trường, mặc dù ông A đã thực hiện đầy đủ hồ sơ theo quy định của pháp luật.

Câu hỏi :

- Đơn khiếu nại trên có gửi tới đúng người có thẩm quyền ?
- Việc ông A thực hiện quyền trên có phải là thực hiện quyền dân chủ trực tiếp hay gián tiếp?

Quyền tố cáo:

Là quyền công dân. **báo cho** .cơ quan, tổ chức, cá nhân có thẩm quyền biết .. **hành vi vi phạm pháp luật** .của bất cứ cá nhân, tổ chức, cơ quan nào gây thiệt hại hoặc đe dọa gây thiệt hại đến.. **lợi ích** . của nhà nước, đến quyền và.. **lợi ích hợp pháp** công dân, cơ quan, tổ chức.

Tình huống

Đã mấy lần, T và N phát hiện ra một nhóm thanh niên nam nữ đang hút và tiêm chích ma túy tại một nơi ở gần trường học. Nhìn bọn này có vẻ nghiện nặng lắm rồi. Thế là T bàn với N :

- Tớ và cậu đi báo với các chú cán bộ Ủy ban nhân dân xã đi. Để bọn này nghiện ngập mãi thế này tai hại lắm !

N cứ băn khoăn mãi : việc mình đi báo với ủy ban gọi là gì nhỉ ? Khiếu nại hay tố cáo ?

T sốt ruột : thì gọi là gì cũng được. cái chính là phải báo với Ủy ban để bắt hết bọn nghiện.

- Câu hỏi :

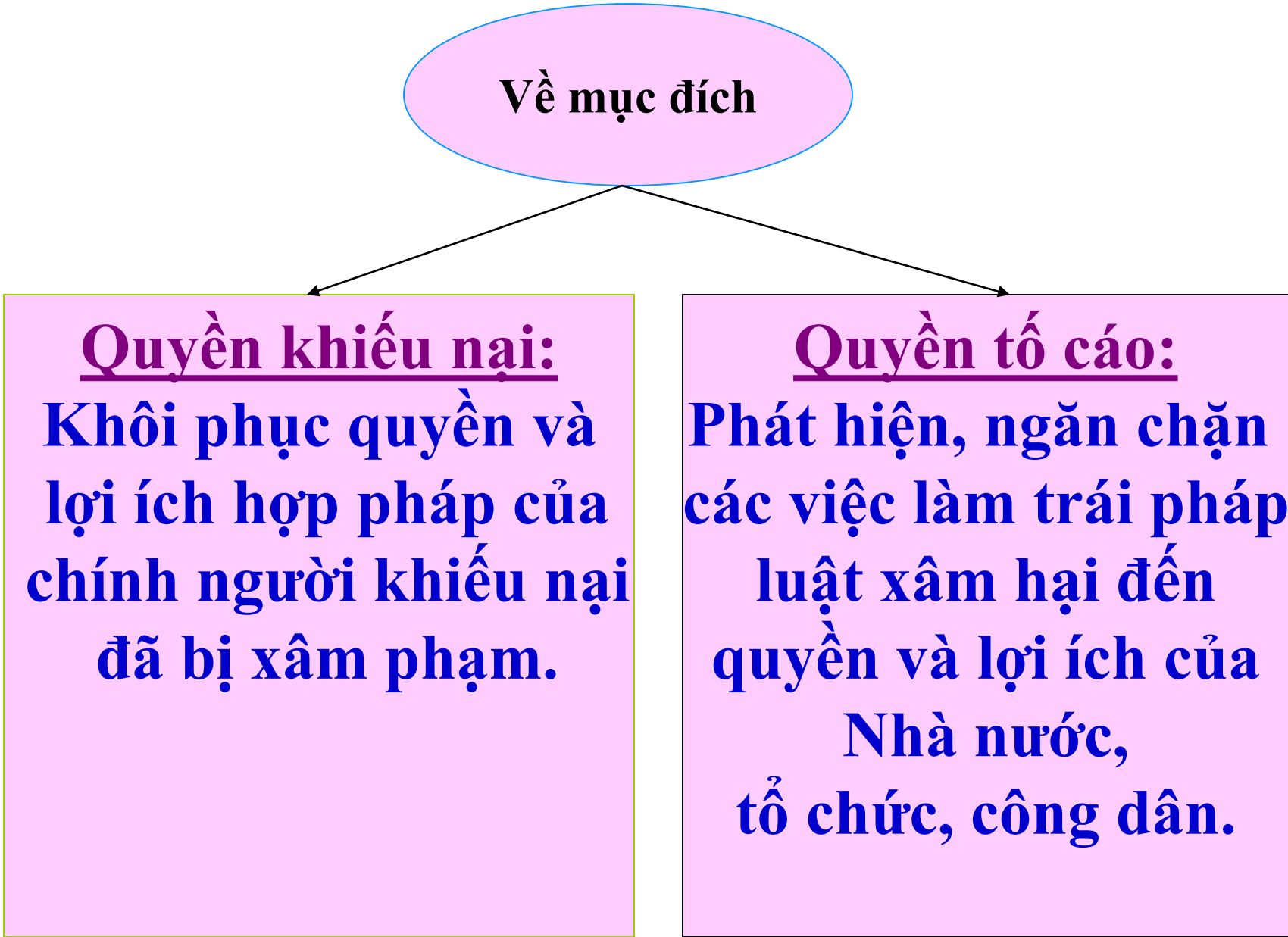
1. Nếu T và N đi báo với Ủy ban nhân dân về ổ tiêm chích ma túy thì khi ấy hai bạn thực hiện quyền khiếu nại hay tố cáo ?
2. Nếu gặp trường hợp tương tự, em sẽ làm gì để thực hiện quyền và nghĩa vụ công dân ?

Sự giống nhau và khác nhau giữa khiếu nại và tố cáo:

+ Giống nhau:

- Có thể có sự vi phạm pháp luật
- Có sự phát hiện việc cho là vi phạm pháp luật
- Có chủ thể phát hiện
- Có chủ thể bị cho là vi phạm pháp luật
- Có thể có thiệt hại về tinh thần và vật chất

Về mục đích

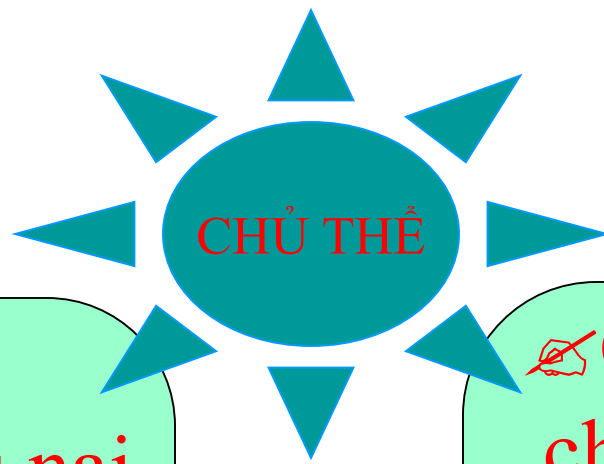
```
graph TD; A([Về mục đích]) --> B[Quyền khiếu nại: Khôi phục quyền và lợi ích hợp pháp của chính người khiếu nại đã bị xâm phạm.]; A --> C[Quyền tố cáo: Phát hiện, ngăn chặn các việc làm trái pháp luật xâm hại đến quyền và lợi ích của Nhà nước, tổ chức, công dân.];
```

Quyền khiếu nại:

Khôi phục quyền và lợi ích hợp pháp của chính người khiếu nại đã bị xâm phạm.

Quyền tố cáo:

Phát hiện, ngăn chặn các việc làm trái pháp luật xâm hại đến quyền và lợi ích của Nhà nước, tổ chức, công dân.

~~✍~~ Chủ thể khiếu nại và chủ thể có lợi ích bị xâm phạm là một

~~✍~~ Chủ thể tố cáo chỉ có thể là công dân

~~✍~~ Chủ thể tố cáo và chủ thể có lợi ích xâm phạm có thể không phải là một

~~✍~~ Chủ thể khiếu nại có thể là công dân, cơ quan, tổ chức

***Về thủ tục:**

- Người tố cáo gửi đơn tố cáo tới người đứng đầu (hoặc cơ quan cấp trên) cơ quan tổ chức có thẩm quyền quản lý người bị tố cáo (hoặc cơ quan tổ chức bị tố cáo);
- Người khiếu nại gửi đơn khiếu nại lần đầu đến chính người, cơ quan, tổ chức có quyết định hoặc hành vi bị khiếu nại.

Về lĩnh vực

```
graph TD; A[Về lĩnh vực] --> B["Khiếu nại:  
chỉ trong lĩnh  
vực hành chính"]; A --> C["Tổ cáo:  
trong hành chính  
và hình sự"];
```

Khiếu nại:
chỉ trong lĩnh
vực hành chính

Tổ cáo:
trong hành chính
và hình sự

Người giải quyết tố cáo:

- Người đứng đầu cơ quan, tổ chức, có thẩm quyền quản lý người bị tố cáo.
- Người đứng đầu cơ quan, tổ chức cấp trên của cơ quan, tổ chức có người bị tố cáo.
- Chánh Thanh tra các cấp, Tổng Thanh tra Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ.
- Cơ quan tố tụng (Điều tra, Kiểm sát, Tòa án) nếu hành vi tố cáo có dấu hiệu hình sự.

Tình huống 4

• Một cán bộ xã nghi một học sinh lớp 8 lấy cắp xe đạp của con mình nên đã bắt em về trụ sở xã, nhốt vào phòng làm việc cả ngày và mắng nhiếc, xoắn tai, dọa dẫm, ép em phải nhận tội. Thực ra chiếc xe đó đã bị 1 bạn khác trong lớp mượn mà không hỏi. Cuối ngày, sau khi chiếc xe đã được trả lại, ông cán bộ mới thả em về trong trạng thái tinh thần hoảng loạn. Mẹ em học sinh đó do ông cán bộ xã dọa nạt nên không dám nói năng gì.

✚ Em và các bạn có thể làm gì để giúp bạn học sinh trong trường hợp này và cũng để phòng ngừa những việc tương tự có thể xảy ra với em và các bạn khác trong trường?

❖ Quy trình khiếu nại, tố cáo và giải quyết khiếu nại, tố cáo.

- Quy trình khiếu nại, và giải quyết khiếu nại được thực hiện theo 4 bước , được tóm tắt theo sơ đồ sau:

**Người KN nộp đơn KN đến
Cơ quan, tổ có thẩm
quyền giải quyết KN.**

Bước 1

**Người giải quyết KN
xem xét, giải quyết KN theo
thẩm quyền và trong thời
gian do Luật định**

Bước 2

**Người KN đồng ý với kết quả
giải quyết thì quyết định của
Người giải quyết KN có hiệu
lực thi hành**

**Người KN không đồng ý với
Kết quả giải quyết thì:**

Bước 3

**Khiếu nại lần 2.
nếu không đồng ý
Thì:**

Bước 4

**Khởi kiện ra
Tòa án nhân dân**

Luật Khiếu nại, tố cáo sửa đổi bổ sung ngày 29-11-2005, có hiệu lực từ 1-6-2006.-Quy định về thời gian giải quyết KN:

Trong thời hạn (30 ngày đối với giải quyết khiếu nại lần đầu và 45 ngày đối với giải quyết khiếu nại lần hai), người có thẩm quyền không ra quyết định giải quyết thì phải bị xem xét kỷ luật. Người khiếu nại có quyền kiến nghị cấp trên trực tiếp của người không giải quyết khiếu nại để xem xét kỷ luật người đó.

**LUẬT
KHIẾU NẠI,
TỐ CÁO**

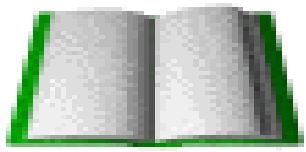
NHÀ XUẤT BẢN TƯ PHÁP

TS. TRẦN VĂN SƠN

**TĂNG CƯỜNG PHÁP CHẾ
XÃ HỘI CHỦ NGHĨA
TRONG HOẠT ĐỘNG
GIẢI QUYẾT KHIẾU NẠI, TỐ CÁO**

NHÀ XUẤT BẢN TƯ PHÁP

Bài tập:

Em hãy trình bày: quy trình khiếu nại và giải quyết khiếu nại của người dân đối với hành vi hành chính của một cán bộ xã (không phải là chủ tịch Ủy ban nhân dân xã) vì cho rằng hành vi đó trái pháp luật, xâm phạm đến quyền và lợi ích hợp pháp của người dân đó?

Quy trình khiếu nại và giải quyết khiếu nại...

- Người KN gửi đơn KN đến UBND xã.
- Nếu Người KN **đồng ý** với quyết định giải quyết KN của Chủ tịch UBND xã thì quyết định này có hiệu lực → chấp hành.
- Nếu sau thời hạn mà đơn KN **không được giải quyết** hoặc người KN **không đồng ý** với quyết định giải quyết của Chủ tịch UBND xã thì người đó có quyền chọn 1 trong 2 phương án:
 - + Thứ nhất: **KN lần 2** lên Chủ tịch UBND huyện.
 - + **khởi kiện** cán bộ xã ra Tòa án nhân dân.

Nếu chọn phương án KN lần 2:

- Người KN gửi đơn đến Chủ tịch UBND huyện.(Kèm theo quyết định lần 1 của Chủ tịch UBND xã).
- Người KN **đồng ý** với quyết định giải quyết của Chủ tịch UBND huyện thì quyết định này có hiệu lực →thi hành.
- Nếu **không được giải quyết** hoặc giải quyết nhưng **không đồng ý** với ý kiến giải quyết của Chủ tịch UBND huyện thì người KN còn 1 phương án duy nhất **là khởi kiện ra Tòa án nhân dân.**

✱ *Quy trình tố cáo và giải quyết tố cáo gồm các bước sau:*

Bước 1 : Người tố cáo gửi đơn tố cáo đến cơ quan, tổ chức, cá nhân có thẩm quyền giải quyết tố cáo.

Bước 2 : Người giải quyết tố cáo phải tiến hành việc xác minh và giải quyết nội dung tố cáo.

Bước 3 : Nếu người tố cáo có căn cứ cho rằng việc giải quyết tố cáo không đúng pháp luật hoặc quá thời gian quy định mà tố cáo không được giải quyết thì người tố cáo có quyền tố cáo với cơ quan, tổ chức cấp trên trực tiếp của người giải quyết tố cáo.

Bước 4 : Cơ quan tổ chức, cá nhân giải quyết tố cáo lần hai có trách nhiệm giải quyết trong thời gian luật quy định.

Ý nghĩa của quyền tố cáo, khiếu nại của công dân.

Là cơ sở pháp lí để công dân thực hiện một cách có hiệu quả quyền công dân của mình trong một xã hội dân chủ, để bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của công dân, ngăn chặn những việc làm trái pháp luật, xâm phạm lợi ích của Nhà nước, tổ chức và công dân.

4. Trách nhiệm của Nhà nước và công dân trong việc thực hiện các nền dân chủ của công dân

Quốc hội ban hành Hiến pháp và các luật

Chính phủ
và
chính quyền
các cấp
tổ chức
thi
hành
Hiến pháp
và
pháp luật.

Tòa án
và các
cơ quan
tư pháp
phát hiện
kịp thời và
xử lý
nghiêm minh
những
vi phạm
pháp luật.

b. Trách nhiệm của công dân

Thực hiện quyền dân chủ tức là thực thi quyền của người làm chủ nhà nước và xã hội. Muốn làm một người chủ tốt thì trước tiên cần có ý thức đầy đủ về trách nhiệm làm chủ.

